

YENİ MİLLİYETÇİLİK: RUS MODELİ

Yrd.Doç.Dr.Sait Yılmaz*

Giriş

Günümüzde milliyetçilik, marjinal bir anlayış ve kaybedenlerin ideolojisi haline getirildi. Hâlbuki milliyetçilik devletlerin ve uluslararası sistemin moral temelidir. İnsanlık doğal olarak milletlere bölünmüştür. Her millet kendi özel karakterine sahiptir ve ancak kendi devleti içinde tatmin olabilir. Bugün olduğu gibi gelecekte de ne tür bir küresel veya bölgesel düzen kurulursa kurulsun hiçbir ülke ne ulusal çıkarlarından ne de millet olma bilinci, kimliği ve kültüründen asla vazgeçmeyecektir. Küresel özgürlük ve uyumun temel şartı ulus-devletin güçlendirilmesidir¹. Amerikan, İngiliz, Fransız veya Alman politikalarını kendi kimlik, ırk ve din değerlerinden ve bir bütün olarak ulus olma bilinci ve üstünlük anlayışından ayrı tutmak mümkün değildir. Ülkemize dayatılmaya çalışılan demokrasi ve özgürlükler yaftası altındaki post-modern değerler ise teorik olarak kaos içinde bir dünyayı temsil eden bizler için uydurulmuş elbisedir. Bunu daha iyi test etmenin yolu bu güçlerin ulusal çıkarları söz konusu olduğunda demokrasi, insan hakları, kişi özgürlükleri, azınlık hakları, uluslararası hukuk gibi değerleri ne kadar dikkate aldıklarını gözlemlemektir. Türkiye, 1990'lı yıllardan beri ulus-devlet yapısını hedef alan, sinsice örülmüş, mücadele edilmesi zor, yeni ve örtülü bir tehdit yumağı içindedir. Bu tehdidin algılanmasında bizden önce davranan Putin'in Rusyası, yeni milliyetçilik anlayışı ile önemli mesafeler kat etti. Bu makalede Rusya'nın yaşadığı tecrübeyi ve ulus-devlet yapısını koruma mücadelesini gözden geçireceğiz.

1980'lerden günümüze Rusya'nın ulus-devlet yapısına saldırılar

1980'lerden itibaren ABD, Sovyet Bloku'nu sözde dünya ekonomisine entegre etmeyi hedefleyen yoğun siyasi yardım programını uygulamaya koymuştu. Yardımlar Polonya'daki Dayanışma Sendikası ile başladı ve çığa dönüşen kartopu gibi on yıl boyunca milyarlarca dolar Blok'un tüm ülkelerine dağıtıldı. Başkan Reagan, bu yardımları askeri, ekonomik, politik ve ideolojik örtülü faaliyetler zinciri içinde bir sisteme bağlamıştı². Brüksel'deki Dayanışma Bürosu; Vatikan, CIA, NED, AFL-CIO elemanları için bir operasyon merkezi idi. Dayanışma yardımı için geliştirilen model 1980'ler ve sonrasında bugüne kadar devam eden diğer ülkelerin sosyal düzeni ve sivil toplumuna sızma stratejisini esas alan ABD açık ve örtülü müdahale sistemine temel teşkil etti. 1984-1992 yılları arasında NED, Sovyet Bloku içinde buharlaşan 50,5 milyar dolar harcadı³. Sovyetler Birliği çöktükten bir ay sonra 1991 yılı Ağustos'unda zaferin on yıllık bir "açık operasyon ağı" sonucunda geldiği açıklandı. Bu ağ içinde CIA, hedef ülkedeki demokratik gruplara moral ve para desteği sağlamak, direniş savaşçılarını eğitmek, komünist düzeni devirmek için çalışmıştı⁴.

Sovyetler Birliği'ni çözen ise Inter-Regional Deputies Group (IRG) oldu. IRG, 1989 yazında Boris Yeltsin ve Andrei Sakharov'un liderlik ettiği Halkın Temsilcileri Kongresi'nde kuruldu. 1989'un sonuna kadar olan dönemde Free Congress Foundation, CFD, NED, diğer ABD özel ve kamu fonları kullanılarak, IRG tarafından

* İstanbul Aydın Üniversitesi Ulusal Güvenlik ve Strateji Çalışmaları Merkezi (USAM) Müdürü, saityilmaz@aydin.edu.tr

¹ Anthony D.SMITH: Theories of Nationalism, 2 nd. Ed. Duckworth, (London, 1983), 21.

² The FOLA: "NED Annual Bulletins, 1984-1992", Covert Action Information Bulletin, No.35 (Fall 1990) Special Issue, Friendly Enemies: The CIA in Eastern Europe, Sean GERVASI: "Western Intervention in the Soviet Union", Covert Action Information Bulletin, No.39, (Winter 1991-2), 4-9.

³ NED Annual Reports: 1984-1992.

⁴ David IGNATIUS: "Spyless Coups", Washington Post, Sep. 22, (1991), C-1.

bir eğitim okulu açıldı. Bu okulda özel mülkiyet, Pazar ekonomisi, demokratik anayasal sistem konusunda lider adaylarına eğitim verildi. IRG, Yeltsin'in seçim zaferi ve liderliğinin güvenliğinde kurumsal bir üs teşkil etti. IRG ve Yeltsin'in nüfuz ağı bu kurumun çatısı altındaki işbirliği ile gelişti. IRG, hem Gorbaçov hükümetini düşürecek hem de 1991'deki darbeyi bertaraf edecek bir çekirdek grup oluşturmuştu. Sovyetlerin çöküşünü müteakip, yıllardır oluşturulan uluslaşan elit tabaka vasıtası ile ABD, yeni Rusya'nın yeniden yapılanmasında lider rol oynadı. 1992-2000 yılları arasında Rusya'yı dönüştürmeye çalışan genellikle ABD'den olmak üzere Batı uzantıları genel olarak üç gruba ayrılmaktaydı; ABD hükümeti, ABD hükümet dışı kuruluşları ve bazı çokuluslu kuruluşlar. Bu uzantıların Rusya'daki resmi görevleri ise şu başlıklar altında sıralanmaktaydı; Rusya savunma sisteminin dönüşümü, silahların yayılmasını önleme, ekonomik düzenlemeler⁵. Söz konusu kuruluşlar bu görevleri için hükümet tarafından desteklenen fonlarla yürütülen pek çok program uyguladılar.

SSCB'nin çöküşünden sonra Rusya, Yeltsin döneminde sarsıntılı ve çok boyutlu bir çözülme dönemi yaşadı. Nitekim pek çok Rus düşünür bugünkü sorunların temelinde Rusya dönüştürülürken Yeltsin döneminin hatalarının yattığını söylemektedir. 1991 yılında Rusya'da halkın % 60'ı ülkenin Batılı yoldan ilerlemesini istiyordu. Ancak 2000'li yıllara gelindiğinde halkın % 66'sı artık Batının Rusya'ya dostça davranmadığını düşünmekteydi⁶. Putin 1999 yılında iktidara geldiğinde Rusya parça parça ve diğer küresel güçlere karşı hassas konumda idi. Rusya'nın yeni demir adamı Vladimir Putin, ilk başkanlık dönemine ülkenin çöküşünü önleme ve ulusal gururu yeniden inşa etme sözü ile başladı. Putin'e göre ülkenin istikrarı ve süper güç statüsü demokrasiden daha önemli idi. Putin, önce ekonomik, siyasi ve sosyal olarak Kremlin'in gücünü tüm ülkede hâkim kıldı, Rus güvenlik yapısını yeniden organize etti ve kuvvetlendirdi. Böylece tek bir parti altında halkı kontrol ederken, dış etkileri kısıtladı ve halk içinde bir itibar sağladı. Arkasından kendi görüşleri çerçevesinde tarihte hep olduğu gibi bir Rus imparatorluğu yaratmaya koyuldu.

Rus ulusal egemenliğinin korunması; Egemen Demokrasi

Rus liderlere göre dünya, gerçek manada birkaç egemen ülke olan Amerika, Çin ve Rusya'dan oluşmaktadır. Rusya, Washington ve Pekin'den stratejik bağımsızlığına büyük önem vermektedir. Rus anlayışına göre bugün küresel politika ve küresel ekonomi iki eğilim arasındaki mücadele ile şekillenmektedir; ulusal egemenliğin aşınması ve gerçek egemenliğin kuvvetlendirilmesi. Gerçek egemenlik, küresel ekonomi koşulları içinde ulusal rekabeti sağlamak için ön şart olarak kabul edilmektedir. 2005 yılında Putin, Rusya Federasyonu Federal Asamblesi'nde yaptığı konuşmada şöyle demişti; "*Biz demokratik, özgür ve adil bir toplum ve devlet inşa etmek için kendi yolumuzu bulmak zorundayız.*" Rusya gerçek egemenliği sağlamak için önemli adımlar atmakta; iç güvenliğini sağlamakta, dış borcunu ödemekte, Çin ve Hindistan gibi önde gelen ülkelerle karşılıklı çıkarılara dayalı ilişkiler kurmakta, ülkenin savunma kabiliyetini geliştirmektedir. Rusların, kendi yolları için belirlediği demokrasi tipi "egemen demokrasi" olarak adlandırılmaktadır. Ruslara göre gerçek egemenlik ve egemen demokrasinin iki temeli bulunmaktadır; ülkenin uluslararası toplum içindeki yerini sağlamlaştıracak şekilde siyasi ve ekonomik kalkınma⁷.

⁵ Linn Schulte-SASSE: "An Analysis of U.S. Defense and Economic Adjustment Programs in Russia", Center for International Security and Cooperation, Stanford University, (July 2001), 1.

⁶ Lev GUDKOV: "Xenophobia: Past and Present", Russia in Global Affairs Vol.4, No.1, (January-March 2006), 60-61.

⁷ Andrei KOKOSHIN: "Real Sovereignty and Sovereign Democracy, Russia in Global Affairs", Vol.4, October-December 2006, 108.

Bugün Rusya'nın siyasal paradigmaları içinde Batı yanlısı (%5) ve diğer bir marjinal grup olan emperyalistler yanında Putin'in de yer aldığı ve ulusal güvenliğe önem veren büyük bir grup bulunmaktadır. Bu grubun Batı yanlılarından en önemli farkı demokrasi anlayışı ve demokrasiyi almak için tek kaynağın Batı olmadığı ve demokrasiyi kendi şartlarına uydurma anlayışıdır⁸. Batının demokrasi oyununa karşı Putin, yardımcısı Vladislav Surkov'u 'egemen demokrasi konsepti' üzerinde çalışmak üzere görevlendirdi. Bu konseptin iki temel özelliği dışarıdan müdahaleye açık olmaması (egemen) ve Batı standartlarına göre değil Rusya'nın kendi tarihi ve özel koşullarına göre hazırlanması idi⁹. İdeoloji olarak egemen demokrasi batının anladığı biçimde olacak ama gerçek farklı olacaktı. Hukukun üstünlüğü, azınlıkların korunması, özgür basın, politik muhalefet, mülkiyet hakları gibi hususlar batılıların istediği gibi düşünülüyordu. Egemen demokrasinin birkaç fonksiyonu bulunmaktaydı. Her şeyden önce uygun kılıflar içinde otoriteyi koruyordu. İkinci olarak Batının renkli devrim ihraçlarının mekanizmasını sağlayan NGO'ların önünü kesecek şekilde insan hakları ve demokrasi yeni kalıplara sokuldu. Bu işte Rus Kilisesi de görev aldı. Batının NGO modeli yerine Rusya fikirlerin kurumsal dolaşımı için kendi alt yapı sistemini kurma yolunu seçti. Artık Rusya başka ülkelerde demokrasi taraftarı ile mücadele etmek için değil kendi anladığı demokrasi için rekabet edecekti.

Rusya Federasyonu ulus-devlet yapısının güçlendirilmesi

Yeltsin döneminde yaşanan ekonomik sıkıntılar ve yolsuzluklar Rus halkında eski günlere duyulan özlem ile birlikte 2000 yılında yapılan seçimlerde Putin'in iktidara gelişinin önünü açtı. Aktif, mücadeleci ve karizmatik bir lider olarak Putin önce vilayet yöneticilerinin, Federasyon Konseyi'ndeki cumhuriyetlerin cumhurbaşkanlarının ve yasama organının üst kademelerindeki yetkililerin görevlerine son vererek yetkileri kendine topladı. Daha sonra medyaya el atan Putin, devlet mülkiyetindeki doğal gaz şirketi Gazprom'u da enerji politikalarının merkezine koydu. Putin ve ekibi hem ülkenin bölünme tehlikesini ortadan kaldıracak, hem de oligarşik menfaat grubunu yok edecek tedbirleri almaya başladı. Rus güvenlik servisi de artan suç oranı ve bürokrasideki çürüme ile mücadele de yardımcı oldu. Ülkenin ekonomik ve sosyal sorunları ele alınmaya başlandı. Putin dönemi dış politikasının en önemli vurgusu ekonomiye verilen önem ve enerji vasıtasının büyük güçlerle ilişkilerini dengelemek için kullanılmasıdır. Putin ile birlikte RF, Eski Sovyet coğrafyası içinde enerjiye bağımlılığın yanında yeni bir vasıta keşfetmiştir; çıkarlarını sağlamak için onların pazarlarına giriş¹⁰.

Ruslar, kısa sürede Doğu Avrupa, Kafkasya ve Orta Asya'da olup bitenlerin Amerikanlaştırma ve Avrupalılaştırma operasyonlarından başka bir şey olmadığını farkına vardı¹¹. Batının isteklerinin bölücülerle pazarlık yapmak olduğunu ve bunun ülkenin diğer yerlerinde de bölünmeye yol açacağını ifade eden elit kesim, Rusya'nın bölünemeyecek kadar büyük bir coğrafyaya sahip olduğunu ve Rusya için tek çözümün devlet gücünün merkezileşmesi olduğunu düşünmektedir. '**Aydınlanmış Merkezîyetçilik**' olarak ifade edilen yeni yaklaşımın toplumun tüm kesimlerince kabul görmesi gerektiğini ifade eden düşünürler, Rusya'nın komşu ülkelerde güçlü bir kültür ve uygarlık kampanyası ile ikna gücünü artırabileceğini savunmaktalar¹². Rusya ulus-

⁸ Vladimir PUTİN: "Address to the Federation Council", march, 2005, www.kremlin.ru.

⁹ Nicu POPESCU: "Russia's Soft Power Ambitions", Centre European Policy Studies, CEPS Brief No.115, (October 2006), 1.

¹⁰ Stanislav SECRIERU: "Russia's Quest for Strategic Identity", NATO Defence College Occasional Paper 18: (Rome, Nov 2006), 33.

¹¹ Sergei MARKEDONOV: "Unrecognized Geopolitics", Russia in Global Affairs, Vol.4, No.1, (January-March 2006), 68.

¹² Council on Foreign and Defense Policy: "Russia at the Turn of the Century: Hopes and Reality", Russia in Global Affairs, Vol.2, October-December 2004, 201-203.

devlet yapısını güçlendirmek için modernleşmeye ve özellikle teknoloji transferi ve her alanda yenilikler bulmaya önem vermektedir. Rus politikalarının temelinde yatan düşüncelerden ilki güçlü bir Rusya yaratmaktır¹³. Bu amaçla devlet merkezi ya da gizli süreçler her şeyi kontrol etme arayışı içindedir. Devletin medya üzerindeki hâkimiyeti yanında doğal kaynak endüstrisi üzerinde doğrudan ya da dolaylı (elit) kontrolün sağlanması son on yılda Rusya'nın en önemli motifi oldu. Ancak, hükümetin iş dünyasına müdahaleleri de ulusal gücün en önemli unsuru olan ekonomide rekabetçiliğe darbe vurmaktadır.

Yabancı ağlar ile mücadelede Siloviki ve diğer güçler

Rusya Başbakanı Vladimir Putin, Aralık 2011'de yapılan seçimlerin ardından düzenlenen protestolardan ABD'yi sorumlu tuttu. Putin, ABD Dışışleri Bakanı Hillary Clinton'ın konuşmalarıyla Rusya muhalefetine "işaret gönderdiğini" söyledi. Putin, yurtdışından gelen yüzlerce milyon dolarlık fonların Rus seçimlerini etkilemek için kullanıldığını belirterek, yabancı ülkelerle işbirliği yapanların bunun hesabını vereceğini söyledi¹⁴. Putin ve güvenlik güçlerine ya da askerlere yakın kimseler (Siloviki) ülkede merkezi yönetimi, devlet denetimli kapitalizmi genişleterek sürdürmeyi planlıyorlar. Ancak Siloviki, önceki KGB gibi ülkede hâkim bir ağa sahip değildir. Siyasi ve ekonomik çıkarları nedeni ile kendi aralarında da bölünmüş durumdadırlar. Rusya'da diğer etkili güçler ise iş dünyası, bürokrasi, ordu ve Rus Ortodoks Kilisesi'dir. Siloviki, Birleşik Rusya Partisi dahilinde bürokratlardan bir ittifak oluşturdu. Bürokrasiye hâkimiyetlerini sürdürmek için baskı ve korkutma yoluna başvurulmaktadır. Son yıllarda 49 bölgeden valiler, belediye başkanları ve diğer üst düzey bölgesel yetkililer sorgulama ya da tutuklamalara maruz kaldılar.

Putin, Siloviki'yi hem ülkenin kontrolünde hem de halkın desteğini kazanmak için kullanmaktadır. Rusya'nın enerji gelirleri hem popülist tedbirler almalarını, hem yaşam standartlarını yükseltmeyi kolaylaştırmaktadır. Siloviki'nin asıl sırrı yaygın ve etkin bir şekilde "yumuşak güç" kullanması, böylece halkın rızasını kazanmasıdır. Bir yandan sistematik bir şekilde liberal değerlerini standartların, kurumların ayarını düşürmekte veya değiştirmektedirler. Bu bir şekilde "karşı devrim" olarak görülmekte; devlet televizyon ağı, Kremlin yanlısı entelektüeller, Rus Ortodoks Kilisesi ve gerçekte bağımsız olmayan sivil toplum örgütleri ve gençlik grubu bu devrime yardım etmektedir. Halkın devlet güvenliğine bağlılığını yani "chekist" olmayı sürdürmesi için yüzlerce film, dizi, belgesel ve haber programı yapılmıştır. Rusya'nın enerji gelirleri pek çok filmin finanse edilmesinde kullanıldı. KGB'yi taklit eden FSB (Rus Güvenlik Servisi) 2006 yılında görsel sanatlar, sinema, edebiyat ve gazetecilik alanında kendi ulusal ödülleri oluşturdu. Buna basınla kitapların kontrolü de eklenmelidir. Bütün bu gayretler, Putin'in popülaritesine katkıda bulunmakta, kariyer vaat ederek gençlerin chekist olmasını sağlamaktadır. FSB ana eğitim akademisindeki her bir kadro için 10 başvuru olduğu söylenmektedir.

Kültürel karşı devrimde Siloviki'nin en etkili müttefiklerinden olan Rus Ortodoks Kilisesi, Putin döneminde ideolojik bir rol edindi. Bu ideoloji demokrasi ve insan hakları konusunda Rusya versiyonunu savunmakta, özgürlük ve demokrasiden daha yüksek değerler olduğunu söylemektedir. Kilisenin en büyük başarılarından biri yurt dışında Rus Ortodoks Kilise'nin birleşmesi oldu. 1918-23 yılları Rus iç savaşından beri ayrılmış olan kiliselerin barışmasında Putin de şahsen aktif rol oynadı. Kilisenin diğer bir başarısı 4 Kasım gününün "Halkın Birliği Günü" adı ile resmi ulusal tatil

¹³ Josh Calder: Challenging The Assumptions About Russia's Future, Radio Free Europe/Radio Liberty, (Washington D.C., January 02, 2009).

¹⁴ Hürriyet: *Putin faturayı ABD'ye kesti*, (08 Aralık 2011).

haline getirilmesi oldu. Bu, 7 Kasım 1917 Devrimi'nin Komünist gününün yerini aldı. 4 Kasım artık iç çekişme ve dış müdahaleye karşı milli birliğin zaferini temsil etmektedir. Siloviki, kilisenin gücünü devlet hakimiyetinin güçlendirilmesinde hem de 1000 yıllık monarşi geleneğinin restore edilmesinde kullanmaktadır. Mevcut Rus otoritesine ideolojik temel oluşturmak için entelektüel bir mekanizma oluşturuldu. Bu mekanizma Batılı standartlarda “akıllı otoritercilik” diye nitelenebilecek bir yönetim stratejisi anlayışı olarak tanımlanmaktadır.

Rusya'nın yeni yolu

Sovyetler Birliği'nin kabuğundan çıktığından beri Rusya dünyadaki yerini ve kimliğini arıyor. Kimlik konusu karışıktır ve bu arayışın hem jeopolitik ve felsefi hem de daha çok psikolojik boyutu bulunmaktadır¹⁵. Rusya geçmişte olduğu gibi Batı veya Doğu arasındaki çelişmesini 'bağımsız büyük güç' olma rolü ile aşmaktadır. Bu rol onun stratejik bağımlılık ve daha büyük bir politik kimliğin altında kalmadan kendi yolunda yürümesini sağlayacaktır. Rusya resmi dokümanlarına göre¹⁶; “Rusya iki kıtada yer alan bir dünya gücüdür; iç ve dış politikasına karar verme ve uygulama özgürlüğünü, Avrasya'nın en büyük devleti olma statüsü ve avantajlarını, uluslararası kuruluşlarda bağımsız konum ve hareket edebilmeyi elinde tutmalıdır. Bu nedenle salt Doğu ya da Batı eğilimli dış politikayı istememektedir. Putin, Rus milliyetçi filozofların etkisi altında KGB'yi kendi dünya görüşüne göre teşkil etti. Putin sempatzanı elitler güvenlik servisleri, silahlı kuvvetler, askeri endüstri, devlet şirketleri ve iş dünyasında üst mevkilerdedir. Bunlar devletçi, emperyalist ve milliyetçilerin bir karışımı olup, eski emperyal ve Ortodoks kökleri ile bir Rusya istemektedir. Nitekim 2012'de Rusya Başkanlığı'na dönen Putin, Avrasya Birliği yaratarak eski Sovyet ülkeleri ile ilişkilerini resmi bir boyuta taşıyacağını açıkladı.

Yeni Avrasya Birliği, Sovyetler Birliği'nin yeniden kurulması olmayacaktır. Putin, geçmişten ders alarak, kontrol edemeyeceği kadar geniş bir coğrafyada yaşayan insanların yükünü üzerine almak istememektedir¹⁷. Putin yeni birliği dış politika ve güvenlik konusunda etki edecek ama ülkelerin iç işleyişine karışmayacaktır. Ülkelerin iç politikasına yön ya da ekonomisine destek verecek daha büyük bir strateji için gerekli vasıtalara sahip değildir. Putin bu birliği kurmasının arkasında yatan diğer bir neden Rusya'nın demografik nedenlerle ölmekte olmasıdır. Küresel GDP'de yeri %2 olan Rusya, kuvvetli ekonomik gelişmesini doğal kaynaklarına ve artan enerji gelirine borçludur. Rusya'nın hâlihazırdaki amacı Avrupa ve Doğu Asya arasındaki ekonomik boşluğu doldurmaktır. Nüfusu hızla azalan Rusya'nın emperyal geçmişine dönmesinin önündeki en büyük engelde işçi ve asker bulmakta zorlanacak olmasıdır. Bu yüzden ülkeye gittikçe daha fazla sayıda göçmen işçi çekmektedir. Küresel güç dengesinin Pasifik'e kayması nedeni ile Ruslar da dış politikalarını yeniden gözden geçirmek zorunda kaldılar. Bu yüzden Çin, Japonya ve Kore gibi Asyalı komşuları ile ilişkilerini geliştirmeye çalışırken, Vladivostok gibi dinamik Doğu Asya ekonomilerine yakın bir şehri 21. yüzyılın önemli bir metropolü haline getirmek istemektedirler.

ABD, bugün de Rusya'yı içeriden yıkmak için ulus-devlet yapısına sızmaya devam etmektedir. NED, demokrasi geliştirme adına pek çok Rus kuruluşunu desteklemektedir¹⁸. Obama yönetimi Rusya'da sivil toplum, hukukun üstünlüğü, insan

¹⁵ Mark MEDISH: *Where Is Russia?*, The International Herald Tribune, (June 22, 2010).

¹⁶ Stanislav SECRIERU: *Medium-term Strategy for Development of Relations between the Russian Federation and the European Union (2000-2010): Russia's Quest for Strategic Identity*, NATO Defence College Occasional Paper 18: (Rome, Nov 2006), 35.

¹⁷ Lauren GOODRICH: *Russia: Rebuilding an Empire While It Can*, STRATFOR, (October 31, 2011).

¹⁸ Michael BOHM: *Why Russia's democrats need West's support*, Democracy Digest, (21 Oct 2011).

hakları, bağımsız medya ve iyi yönetişimin desteklenmesi için fonlar sağladı. Rus sivil toplum örgütlerine küçük ama doğrudan yardımlara öncelik verilirken, yeni yöntemler de araştırıldı. Rusya'daki 2007-2008 seçimleri için aktivistlere bir milyon dolar ayrılmışken yeni seçimlere 9 milyon dolar tahsis edildi. Eski ABD Ulusal Güvenlik Konseyi direktörü ve yeni Moskova büyükelçisi aday Michael McFaul'a göre Obama yönetimi Rusya'da demokratik değişim ve sivil toplum gelişimi için güçlü bir strateji izledi. McFaul, 1992 yılında NDI'nın Rusya'daki ilk temsilcisi idi ve Rus muhalefeti ile o zamandan beri çok iyi irtibatları bulunmaktadır. McFaul, Washington'da ve Rusya'ya her gittiğinde muhalif grup liderleri ve sivil toplum aktivistleri ile buluşmakta, düzenli olarak Rusya'ya komşu ülkelerden demokrasi geliştirme işinde rol alan kişilerle bir araya gelmektedir. Moskova'da büyükelçilik yapacak olması ABD'nin Rusya'da en üst düzeyde insan hakları ihlallerini izlemesini kolaylaştıracaktır.

Sonuç; Rusya yolun neresinde? Türkiye'nin alacağı dersler

Yeni Rus milliyetçiliğinin temelinde ulusal egemenliğin korunması, ulus-devlet yapısının güçlü tutulması, bunun için de ulus-devlet yapısını tehdit eden yabancı ağlar ile mücadele yatmaktadır. Ancak bu mücadele Rus halkı için yeterli değildir ve gerçek Rus demokrasisine geçiş dönemini temsil etmektedir. Rus halkı karakter olarak özgürlüğüne düşkün ve gerçekten demokrat bir halktır. Bu karakter onun başta edebiyat ve müzik olmak üzere sanat ve kültürde ileri bir konuma getirirken, gene bu karakteri sayesinde siyasi alanda devrimlere ve süratli değişimlere açık bir millet olmuştur. Rus halkının istediği demokrasi ne Batılıların ne de Putin'in öngördüğü demokrasidir. Çünkü Rus halkının demokrasi anlayışının temelinde Rus milliyetçiliği yani Rus geleneklerine, dinine bağlılık öte yandan moderniteye, hukuka saygı ve buna uygun kişisel seçme özgürlüğü yatmaktadır. Bu kişi özgürlüklerine "**saygı demokrasisi**" dir. Rus yönetimi ise bu isteklerin ve halkın hoşnutsuzluğunun farkında olarak, şimdilik ulus-devlet yapısını kurtarmakla meşguldür. Nitekim Putin, Ekim 2011'de 15-20 yıl daha Rusya'nın kendi el yordamı ile yönetime ihtiyacı olduğunu söylemiştir¹⁹. Kısacası Rusya, kendi milli karakterine uygun bir demokrasi ve yönetim inşasını önce ulus-devlet yapısı dokularını güçlendirerek aşmakta, bu gücün kaynağını ise Rus milliyetçiliğinde bulmaktadır.

Türkiye ile Rusya Federasyonu'nun Batı ile ilişkilerinde pek çok ortak özelliği bulunmaktadır. Her ikisi de Batılılaşmaya çalışmakta ama Batılı kabul edilmemekte, diğer yandan tehdit algılaması ile içyapıları dönüştürülmeye ve kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır. Bugün için iki ülke arasındaki fark Türkiye'nin henüz Yeltsin benzeri dönemden çıkmamış olmasıdır. Rusya gibi Türkiye'nin de bu süreçte ulusal egemenliğinin kayan parametrelerini yeniden düzenlemeye, ulus-devlet yapısının dokularını yeniden güçlendirmeye ve nihayet Batılı sivil müdahale sistemi ile mücadelede koruyucu bir mekanizmaya ihtiyacı vardır. Bütün bu tedbirlerin çimentosu ise ülkemizde yok edilmeye çalışılan Türk milliyetçiliği olmalıdır. Türkiye gibi siyasi homojenliğini ve ekonomik gelişmesini tamamlamadan dışa açılan, ulusal devlet yapısı geçirgen ve hassas, ulusal güç unsurları sürekli dezenformasyona uğratılmaya çalışılan, örtülü faaliyetler ve propaganda ile güvenliği ve bütünlüğü istikrarsızlık unsuru haline getirilen devletlerin uluslararası alandaki güvenlik rolü, halklarını saldırı ve iç savaşlar karşısında sosyal ve fiziksel olarak koruma ve ulusal kimliği muhafaza ile sınırlı kalmaktadır. Türkiye'nin bütün bu denklemler içerisinde kendi ulusal çıkarlarını gözetken bir perspektif yakalaması ise donanımlı ve güçlü bir devlet adamlığı, yetmişmiş kadrolar ve entelektüel bir alt yapı gerektirmektedir.

¹⁹ Victor Yasmann: The Soft-Power Foundations Of Putin's Russia, Radio Free Europe/Radio Liberty, (November 9, 2007).